M.A. 4th Semester Examination, 2024

SANSKRIT

PAPER—SAN-402(A, B, C)(New)

Full Marks : 50

Time : 2 hours

Answer **all** questions

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

GROUP — A

(*Literature*)

सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च समाधेयाः

1. 'बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्' – इत्युक्तेः याथार्थ्यं प्रतिपाद्यताम् । 10

अथवा

हर्षचरितस्य पञ्चमोच्छ्वासमवलम्ब्य प्रभाकरवर्धनस्य मृत्युदृश्यं वर्ण्यताम् ।

2. द्वयस्य व्याख्या कार्या— 5 × 2

(*क*) नियतिर्विधाय पुंसां प्रथमं सुखमुपरि दारूणं दुःखम् ।
कृत्वा लोकं तरला तडिदिव वज्रं निपातयति ।।

(*ख*) मातापितृसहस्राणि पुत्रदारशतानि च ।
युगे युगे व्यतीतानि कस्य ते कस्य वा भवान् ।।

(*ग*) '... नष्टतेजस्यधोमुखीभवति भगवति भानुमति ...' ।

3. बुद्धचरितमहाकाव्यस्य तृतीयसर्गमवलम्ब्य महाकवेरश्वघोषस्य रचनाशैली विचार्यताम् । 10

अथवा

राज्ञः शुद्धोदनपुत्रस्य मनसि कथं वैराग्योत्पत्तिः जातेति पाठ्यांशमवलम्ब्य सयुक्ति प्रस्तूयताम् ।

4. द्वयो: व्याख्या कार्या — 5 × 2

(क) अथो नरेन्द्रः सुतमागताश्रुः शिरस्युपाघ्राय चिरं निरीक्ष्य ।
गच्छेति चाज्ञापयति स्म वाचा स्नेहान्न चैनं मनसा मुमोच ।।

(ख) ततः कदाचिन्मृदुशाद्वलानि पुंस्कोकिलोन्नादितपादपानि ।
शुश्राव पद्माकरमण्डितानि गोतैर्निवद्धानि स काननानि ।।

(ग) वातायनेभ्यस्तु विनिःसृतानि परस्परायासितकुण्डलानि ।
स्त्रीणां विरेजुर्मुखपङ्कजानि सक्तानि हर्म्येष्विव पङ्कजानि ।।

[Internal Assessment — 10 Marks]

GROUP – B

(*Vyakarana*)

सर्वे प्रश्नाः संस्कृतेन देवनागर्या च समाधेयाः

क–विभागः

1. एक प्रश्न समाधेयः — 10×1

(क) अ इ उ ण् इत्येतेषां सूत्राणां वैशिष्ट्यानि लघुशब्देन्दुशेखर–दिशा व्याख्यायन्ताम् ।

(*ख*) र–प्रत्याहारविषये नागेशमतं यथाग्रन्थमालोच्यताम् ।

2. यथेच्छं द्वयोर्व्याख्या कार्या — 5 × 2

(*क*) मुनित्रयं नमस्कृत्य तदुक्तीः परिभाव्य च ।
वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदीयं विरच्यते ।।

(*ख*) उपजीव्यविरोधात्सन्धिर्न ।

(*ग*) पूर्वं ह्यपवादा अभिनिविषन्ते पश्चादुत्सर्गाः ।

ख–विभागः

3. एकं प्रश्नं समाधेयः — 10 × 1

(*क*) परमलघुमञ्जूषायां वृत्तिः कतिधा ? तासु प्रथमवृत्तिस्वरूपं नागेशानुसारं प्रतिपाद्यताम् ।

(*ख*) व्यञ्जना कीदृशः पदार्थः ? लक्षणयैव गतार्था व्यञ्जनेति तार्किकमतं परमलघुमञ्जूषायां केन प्रकारेण निराकृतम् ?

4. यथेच्छं द्वयोर्व्याख्या कार्या — 5 × 2

(*क*) उपेयप्रतिपत्त्यर्था उपाया अव्यवस्थिताः ।

(*ख*) नागृहीतस्य वृत्तिकस्य शाब्दबोधः ।

(*ग*) तात्पर्यानुपत्तिप्रतिसन्धानमेव तद्बीजम् ।

[Internal Assessment – 10 Marks]

GROUP – C

(*Indian Philosophy*)

सर्वे प्रश्नाः संस्कृतेन देवनागरीलिप्या समाधेयाः

1. का नाम कथा ? कथायां के पदार्था अन्तर्भुक्ताः ? यथाक्रमं तेषां स्वरूपं सोदाहरणं निरूप्यताम् । 10

अथवा

को नाम हेत्वाभासः ? सूत्रकारेण कतिविधो हेत्वाभासः स्वीकृतः ? सोदाहरणं प्रत्येकं प्रकारः आलोच्यताम् ।

2. द्वयोः टीका लेख्या – 5×2

(क) छलम्

(*ख*) जातिः

(*ग*) निग्रहस्थानानि

3. महोदयः इत्यत्र कः समासः न्यायकन्दलीमनुसृत्य महोदयस्वरूपं प्रतिपक्षनिरसनपूर्वकमालोच्यताम् । 10

अथवा

प्रशस्तपादभाष्यमते सृष्टिसंहारविधिः व्याख्यायताम् ।

4. द्वयोः टीका लेख्या — 5×2

(*क*) पदार्थधर्मसंग्रहः

(*ख*) कर्म

(*ग*) कणाद

(*घ*) गुणाः ।

[Internal Assessment – 10 Marks]